

een leider te volgen. Ieder ontwikkelde liberaal krijgt langzamerhand zijn eigen systeem, en wordt zijn eigen leider, bijna even sterk als dit onder de geloovige Protestanten het geval is.

Men verwacht dan ook weder ten laatste eenige samenwerking van de minderheden op een wet, die nog groot, of naar een program, dat bij de partijen in de maak is. Vooral de Roomschen zijn vol moed, dat zij, geleerd door de gebeurtenissen in België, ook van de kiesrecht uithreiding in ons land, voordeel voor hun partij, dat is de Roomsche kerk, behalen zullen.

Feitelijk is nu reeds, in sommige gevallen, de Roomsche invloed overwegend, en ze ook in geest nog in de minderheid. Wat zij niet willen, komt in vele gevallen ook niet tot stand. De vraag, hoe en door welke middelen zij tot hun doel komen, is voor hen van zeer ondergeschikt belang, als zij er maar komen. Zij weten alle staatspartijen te gebruiken, dan eens met deze en dan weder met gene samenwerking.

Zelfs de liberalen staan tegenover de Roomschen zwak. Nu zal de leus zijn: 'Tegen het clericalisme!' Maar straks als zij de een of andere wet er door willen hebben, zullen ze weder met de hulp der clericalen hun doel bereiken.

Het meest is echter te betreuren het droevig verschijnsel, dat onder hen, die noch Roomsche noch liberaal zijn, zoo weinig te bespeuren is van iets, dat op een beginsel gelijkt.

Rome heeft een kerk, geloof aan de Ambten, heeft een Philosophie, een Theologie, een Roomsche letterkunde, geen beschouwing, tal van verenigingen, die een complot tegen de kerk vormen maar aan het kerkelijk gezag zich onderwerpen, en dat alles in verband met machtige invloeden van de hoogste kringen af tot de laagste toe, op elk terrein van het leven en der bedrijvigheid.

En wat heeft het Protestantisme daar tegenover te stellen?

Ach, wat heeft het meer dan woorden, klanken, grootspraak, spelen met de martelaarskronen der voorgelachten, terwijl tienduizenden naar geen kerk meer omzien, en de marteling van een preek aan te hooren een te zware achiem.

Maar, zult gij zeggen, het Protestantisme geeft immers den Bijbel, het Evangelie! En ze ook in geest het (zoals ik het eens hoorde noemen) 'geloofswaard deel der gemeente' is en blijft immers. Lezen de revolutie het Evangelie! En tegen Rome het Evangelie!

O zeker, het Protestantisme heeft zulke klanken en leuzen, maar het is de zaken kwijt!

Het Protestantisme, in zijn geheel omvang genomen, heeft geen Bijbel meer en geen Evangelie!

De wetenschap heeft den Bijbel van zijn bovennatuurlijk karakter en Goddelijke autoriteit ontdaan, en gaat voort dit te doen, altijd onderzoekende om welken en hoedanigen tijd de Bijbelboeken ontstaan zijn of ontstaan moeten naar het oordeel der geleerden, die in 1896, na Christus, leven.

Nem, het hedendaagsche Protestantisme heeft geen Bijbel meer, in den goeden en bekenden oorspronkelijken zin van het woord.

Er bestaat nog slechts een Israëlitische letterkunde en een oud-Christelijke letterkunde, waaruit de ontwikkeling der godsdienstige ideeën te leren is, en waaruit geleerd wordt, hoe het geloof in Jezus als Zoon Gods en Zaligmaker der wereld is ontstaan, en wat waarde dat een en ander heeft voor het godsdienstige en zedelijk leven der Christenen in den tegenwoordigen tijd.

Zulke bolwerken betekenen tegenover het geslacht van Rome niet veel.

Feitelijk wordt de verdediging tegen Rome's macht dan ook in geheel andere dingen gezocht dan in het Evangelie.

En het mooist, of eigenlijk het droevigst van alles is nog, dat men elk en een tegelijk, die op een vast en bepaald standpunt van belidenis en kerkelijk leven aandringt, het verwijt naar het hoofd slaagt: gij zijt Roomsche!

Zoodra de Roomschen zich sterk genoeg gevoelen om alleen, zonder de hulp der liberalen, het land te beheerschen, zullen ze dat ook wel doen. Maar zoolang het uitzicht hierop nog niet gunstig is, zullen die beide staatspartijen, dan eens samen doen en dan weder heftig tegenover elkander staan, al naarmate het belang van het ogenblik de eens of andere gedragslijn vordert.

De grondgedachte van dit opstel kan niet open genoeg uitgesproken noch te dikwijls herhaald worden.

Het Protestantisme is een geestelijk verschijnsel, dat moet wegsterven als het af gaat van zijn geestelijken wortel.

Rome wint niet door benoemen of favours. Die neemt het op den koop toe. Maar Rome's eigenlijke macht schuilt in het onverbreidelijk vasthouden aan zijn geestelijk uitgangspunt.

Daarin wortelt zijn kracht en zijn eenheid. Op Protestantsch terrein daarentegen zijn eerst de Groningers, toen de Modernen aan het loswrikken gegaan van het fundament waarop hun eigen huis stond.

En thans ziet men de Ethischen en Methodisten aldoor bezig om hetzelfde te doen, alleen maar zonder dat ze het zelf merken.

Vandaar ons gestadig roepen: Keer tot het Calvinisme terug!

Daarin, en daarin alleen schuilt voor de Protestanten in Nederland profetie van toekomst.

Officiële Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 16 October). Aan de Eerw. Kerkeraden!

In uitvoering van het besluit der Generale Synode te Middelburg wordt, te beginnen met deze maand, voortaan aan elke kerk een present-exemplaar van het Kerkblad gezonden voor haar archief en ten gebruike bij voorkomende zaken.

Wie nog geen exemplaren mocht ontvangen hebben, of deze niet aan het juiste adres, gelieve hiervan opgave te doen aan den Uitgever, den heer G. Ph. Zalsman te Kampen. Ren.

Uitbreiding der Theologische School. Ondergetekende maakt door dezen bekend, dat aan Ds. G. Sybesma te Surhuisterveen, op zijn daartoe gedaan verzoek, eervol ontslag is verleend als Class. Coll. Correspondent voor de *Uitbreiding der Theol. School*, voor de Classis Drachten, en dat in zijne plaats is benoemd Ds. H. Siersema te Drachten.

De kerkeraden in voornoemde Classis alsmede de Class. Collectant-Correspondenten en de andere Classen onzer kerk gelieven hiervan nota te willen nemen.

De Algemeene Thesaurier voor de *Uitbreiding der Theologische School*, J. NEDERHOED.

Middelstum, 12 Oct. 1896.

Generale Kas voor Emeriti Pred., Pred. Wed. en Weezen.

Deputaten der Generale kas, vergaderd te Utrecht den 30en September j. l., gehoord hebbende het verslag van den Algemeenen penningmeester dier Kas, hebben besloten een dringend verzoek te richten tot de Gereformeerde Kerken in Nederland, om dit jaar eens derde collectie ten behoeve dier kas te willen houden.

Ook worden de Kerken, die de tweede collectie nog niet hielden, dringend vermaand, dit zoo spoedig mogelijk te doen. Voor de uitbetaling toech op den eersten October was p. m. f. 3000 te weinig in kas. Dit te kort zal, als

alle Kerken de tweede collectie hebben gehouden, wel gedekt zijn, maar dan is er voor den eersten Januari opnieuw een som van p. m. f. 6000 noodig. Zonder een derde collectie komen de gelden er niet en kan de penningmeester aan de verplichting des kas niet voldoen.

Door het besluit der Generale Synode te Middelburg leven we tot Januari 1898 in een tijd van overgang, waarin de behoefte aan geregeld collecteren niet minder is dan te voren, zal de penningmeester niet in groote moeilijkheden geraken.

Wilt daarom, broeders, den penningmeester verbliden door milde en tijdig gehouden collecten, want de verplichting der kas is immers de verplichting der kerken.

Namens Deputaten der Kas.
A. VAN DER SLUIS, Voorz.
H. BRINK, Secretaris.
G. BRUGMA, Penningm.

Buitenland.

Noorwegen. Verbanning van de klassieke talen.

Terecht heeft het opzien gebaard, dat in Noorwegen de Grieksche en Latijnsche talen aan de hoogeschoolen niet meer onderwezen worden. Deze paedagogische revolutie geldt alleen voor Noorwegen, niet voor Zweden. De meer conservatieve richting die men in Zweden volgt, maakt zulke maatregel in Zweden ondenkbaar. De Noorweegsche Storting (riksdag) besloot in een harer laatste zittingen, dat de Latijnsche en Grieksche taal uit de hoogeschoolen verbannen moesten worden, tegelijk bevelende, dat men zich meer moest gaan toelengen op de bestudeering van de moderne talen. Dit besluit heeft de koning geaccepteerd. Om het te kunnen verstaan, hoe zulk een wet mogelijk werd, moet men weten, dat kleine boerenonderwijs der volkschool de meerderheid in den Rijksgedagen vormen en daardoor ook den grootsten invloed uitoefenen op de regering des lands. Op het gebied der school zoekt deze meerderheid de verschillende graden van ontwikkeling uit te wisschen, terwijl ook het doel, dat de volkschool naajagt, veel hooger geplaatst wordt, als de armoede des volks en de verstoofde bevolking des lands veroorlooft. Wanneer het nu nog gelukt om de hoogeschoolen naar beneden te trekken, dan ontstaat daardoor zekere gelijkheid in het weten. Op deze manier verdedigt men, althans van liberale zijde, de verbanning der klassieke talen uit het hooger onderwijs. De liberalisten van Noorwegen zien het zeer wel in, dat de studie van de klassieke talen het liberalisme, dat thans in Noorwegen den boventoon voert, in den weg staat.

Men brengt naar aanleiding van deze verandering in Noorwegen in herinnering, welk antwoord Luther indertijd gaf op de vraag: 'Wat geeft het voor nuttigheid de Grieksche, Latijnsche en Hebraeische taal te leeren?' 'Al was er geen ander nut aan deze talen, dan zou ons dit terrecht verhoegen, dat er zulk een edele, ijnig gave Gods is, waarmede ons Duitschers God bijna boven alle landen opwekt en begenadigt. Men ziet het niet dikwijls, dat de duivel ze heeft laten opkomen door de hoogeschoolen en kloosters, ja ze hebben altijd op het hoogste daartegen gewoed en ze woeden nog daartegen. De duivel rookt het gebrand wel; waar die talen te voorschijn kwamen, moest zijn rijk een gat krijgen, dat hij niet gemakkelijk meer kon toestoppen. Zoo lief ons nu het Evangelie is, laat ons even krachtig aan de oude talen vasthouden; want God heeft zijne Schrift niet te vergeefs in twee talen schrijven, het oude Testament in 't Hebreuwsch, het nieuwe in het Grieksch.... Laat het ons gezegd zijn, dat wij het Evangelie niet goed kunnen behouden zonder de talen; de talen zijn de scheiden, waarin het mes des geestes steekt. Zij zijn de kast, waarin men het kleinood draagt.... Ja, waar wij er toe komen, dat wij de talen laten varen, zoo zullen wij niet alleen het Evangelie verliezen, maar moeten wij ook eindelijk daartoe komen, dat wij noch goed Latijn noch Duitsch zullen kunnen schrijven.'

WINCKEL.

De Keulenaars waren zeer bezorgd, toen zij van de toerusting van den aartsbisschop hoorden. Thans hielden zij niet alleen des nachts, maar ook overdag hun poorten gesloten, omdat zij vreesden, dat de aartsbisschop hen plotseling zou overvallen. Want deze had reeds dikwijls gedreigd, dat hij de stad met geweld tot onderwerping zou brengen. Daarom werd nu niemand binnengelaten, die niet bewijzen kon, dat hij een vriend van Keulen was. We had de aartsbisschop op een vraag van den stedelijken Raad, de verzekering gegeven, dat hij zich niet tegen de stad wapende, doch men vertrouwde hem niet. Men was te goed met zijn twistig karakter bekend, en daarom maakten de burgers zich gereed, ten einde iedereen aanval te kunnen weerstaan.

De oude, verstoofde wapenrustingen werden thans weer te voorschijn gehaald, en oefeningen met het zwaard en den boog gehouden. Het meest geduchte wapen evenwel, waren de metscherpe spijkers beslagen zware strijkkolven. Gansch Keulen weerklonk weder van het krijgsgromen. De stad had reeds dikwijls genoeg bezweven, dat zij voor haar vijanden geducht kon zijn, en de aartsbisschop zou dat in latere jaren zelf ondervinden. Want toen hij in 1288 met graaf Adolf van Berg in oorlog was, streden de Keulenaars tegen hem, brachten hem op 5 Juni bij Woeingen 1) een zware nederlaag toe, en namen hem zelf gevangen. Dittmaal echter bemerkten zij spoedig, dat hij werkelijk dittmaal niet op hen het oog had. Toch verslaptte hun waakzaamheid niet.

Onder degenen die ten strijde oopgeroepen waren, heerschte groote ontevredenheid. Juist waren ze uit een krijg teruggekeerd, die hen maandenlang van hun woning verwarderd gehouden had, en nu moesten zij opnieuw van vrouw en kind scheiden en naar het slagveld trekken. De ontevredenheid werd er niet minder op, toen ze hoorden, dat de tocht tegen Nuys was, want daar hadden vele krijgers bloedverwanten en vrienden, tegen wie zij nu zonden moesten strijden. Natuurlijk wakkerde dit den krijgslust niet aan en de aanvoerders hadden dan ook al hun strengheid noodig om orde en tucht onder hen allen te handhaven. Eindelijk verscheen de aartsbisschop. Hij beoed een vurig strijdros, dat ondanks den last, dien het droeg, zich met het grootste gemak voortbewoog. De aartsbisschop was in een glanzende, stalen wapenrusting gekleed, die hem

van het hoofd tot de voeten bedekte, en niemand zou achter zijn krijgsachtige gestalte een dienaar der kerk gezocht hebben. Dittmaal werd hij niet, gelijk anders, door zijn mannen met luide toeluchingen begroet. Daarom reed hij met een duister gelaat naar de open plek in het midden van het legerkamp, waar zijn tent reeds opgeslagen was. Hier waren de aanvoerders bijeen, wachtend op zijn komst. De aanzienlijkste onder hen, ridder Greif van Greifenstein, trad op den bisschop toe en begroette hem eerbiedig. Deze beantwoordde den groet op trotsche, genadige wijze en sprak toen.

'Wat scheelt mijn mannen, ridder? Allen zijn stil bij mijn komst, en niemand groet mij. Ik ben dat anders gewoon.'

'Hoogerwaard heer,' antwoordde de ridder, 'al wil het niet verzuigen, dat de krijgers dittmaal zeer onwillig en ontevreden zijn.'

'Waarom?' vroeg de aartsbisschop.

'Zij moeten te dikwijls 't veld; zij waren dittmaal liever thuis gebleven.'

'De drommel hale hem,' zei de bisschop toornig. 'Als ik gebied, hebben zij te gehoorzamen, en wee hem, die daarin te kort schiet!'

Dit zeggende, legde hij zijn hand op het gewest van zijn zwaard en keek grinnig om zich heen, alsof hij gereed was, een schuldlige onmiddellijk het hoofd te kloven.

Hoeh niemand verroerde zich; alles bleef stil. Zij wisten, dat er met den bisschop niet te spotten viel. Zij vreesden, doch tegelijkertijd haatten zij hem, hoewel hij hun eigen meester was. De aartsbisschop steeg nu van zijn paard en begaf zich in zijn tent. Deze was vrij ruim, en door een kleed in tweeën gedeeld. De kleinste helft diende tot slaapvertrek, de grootste tot woonvertrek en vergaderzaal. Na dat de bisschop hier zijn wapenrusting had afgelegd, liet hij de aanvoerders binnenroepen. Toen ze allen vergaderd waren, sprak hij hun dus toe:

'Edele ridders, dittmaal geldt het een bijzondere zaak. Het zal u reeds bekend zijn, dat een bedrieger opgetreden is, die zich voor keizer Frederik uitgeeft. De Keulenaars hebben zijn bedriegerij doorgrond en hem met schimp en hoon verjaagd. In Nuys echter (de drommel hale het nest) heeft men hem opgenomen en steun verleend. Ik ben voornemens, voor zoover dit in mijn macht staat, aan deze bedriegerij een einde te maken, en alzoo onzen edelen koning en ons vaderland een dienst te bewijzen. Daarom heb ik u laten ontbieden, ten einde met mij tegen Nuys op te trekken en van die goddelooze stad te eischen, dat zij den bedrieger uitlevere. Doet zij dit niet vrijwillig, dan moeten we haar met geweld tot uitlevering dwingen.'

'Daarvoor is ons aantal te klein,' riep een der aanwezigen, 'dan had men alle strijdbare mannen moeten oproepen; nu hebben we nauwelijks de helft.'

'Wie zegt daar dat ons aantal te klein is?' antwoordde de aartsbisschop. 'De poorters zijn veel te laf, dan dat zij ons zouden durven wederstaan.'

'Met uw verlof, hoogerwaard heer,' zei deridder van Greifenstein, 'Nuys is een weerbare stad. Ook ik vrees, dat wij tegen haar niets zullen uitrichten.'

'Als ge bang zijt,' zoo boonde de bisschop, 'gaat dan naar huis en zendt mij uwe vrouwen. Laat hen uw harnas dragen, dan heb ik betere raadsliden.'

'Een toornige blik fonkelde in de ogen der ridders bij deze belediging.

'Als wij bang waren,' riep ridder Linde uit, 'dan zouden we hier niet gekomen zijn. Gij moet niet meenen, hoogerwaard heer, dat ge uw kaalgeschoren monniken voor hebt. Daar ge 't echter in onze keuze gesteld hebt te vertrekken en onze vrouwen te zenden, zal ik mij verwijderen en in mijn plaats mijn koedeerms sturen.'

Dit zeggende, vertrok de ridder, een jong, driftig man. In 't cerst was de bisschop sprakeloos van toorn.

'En dat tot mij!' riep hij eindelijk uit, 'en dat tot mij! Ik gebied u, dat gij den booswicht grijpt en voor mij voert, opdat ik hem oordeele.'

'Dat doen we niet!' riepen alle ridders, als uit één mond.

Op dit oogenblik hoorde men buiten paardgetrappel. Ridder Linde vertrok reeds met zijn mannen, ongeveer dertig in getal.

'Als uwe genade meent, ons als knechten te kunnen behandelen,' sprak nu ridder van Ecken, een zwaar, breedgeschouderd man, terwijl hij langzaam uit de ridderskring trad, en zich dicht voor den aartsbisschop plaatste, 'dan vergist gij u. Wij zijn ridders, en bij mijn zwaard, elke smaadt, dien men ons aandoeft, zullen wij wreken. Wij weten, dat wij u trouw verschuldigd zijn, en daarom hebben wij ook met onze mannen aan uw oproeping gevolg gegeven, en keuren wij het af, dat ridder Linde u verlaat. Maar ik zweer u, dat wij, zoo ge niet een anderen toon tegen ons aanslaat, u allen zullen verliezen. Dan kunt gij, hoogerwaard heer, bisschop, met uw monniken en priesters Nuys belegeren en met misdoek en wiroekelwast de murr der stad omverwerpen.'

Met deze woorden draaide hij den aartsbisschop den rug toe, en trad weder in de rij der overige ridders. Deze lieten duidelijk hooren, dat ze met zijn woorden instemden. Eenigen schudde zelfs den wakkeren spreker, die bij allen in hoog aanzien stond, krachtig de hand en spraken: 'Dit hebt ge flink gedaan.'

HOOGWERK.

van het hoofd tot de voeten bedekte, en niemand zou achter zijn krijgsachtige gestalte een dienaar der kerk gezocht hebben. Dittmaal werd hij niet, gelijk anders, door zijn mannen met luide toeluchingen begroet. Daarom reed hij met een duister gelaat naar de open plek in het midden van het legerkamp, waar zijn tent reeds opgeslagen was. Hier waren de aanvoerders bijeen, wachtend op zijn komst. De aanzienlijkste onder hen, ridder Greif van Greifenstein, trad op den bisschop toe en begroette hem eerbiedig. Deze beantwoordde den groet op trotsche, genadige wijze en sprak toen.

'Wat scheelt mijn mannen, ridder? Allen zijn stil bij mijn komst, en niemand groet mij. Ik ben dat anders gewoon.'

'Hoogerwaard heer,' antwoordde de ridder, 'al wil het niet verzuigen, dat de krijgers dittmaal zeer onwillig en ontevreden zijn.'

'Waarom?' vroeg de aartsbisschop.

'Zij moeten te dikwijls 't veld; zij waren dittmaal liever thuis gebleven.'

'De drommel hale hem,' zei de bisschop toornig. 'Als ik gebied, hebben zij te gehoorzamen, en wee hem, die daarin te kort schiet!'

Dit zeggende, legde hij zijn hand op het gewest van zijn zwaard en keek grinnig om zich heen, alsof hij gereed was, een schuldlige onmiddellijk het hoofd te kloven.

Hoeh niemand verroerde zich; alles bleef stil. Zij wisten, dat er met den bisschop niet te spotten viel. Zij vreesden, doch tegelijkertijd haatten zij hem, hoewel hij hun eigen meester was. De aartsbisschop steeg nu van zijn paard en begaf zich in zijn tent. Deze was vrij ruim, en door een kleed in tweeën gedeeld. De kleinste helft diende tot slaapvertrek, de grootste tot woonvertrek en vergaderzaal. Na dat de bisschop hier zijn wapenrusting had afgelegd, liet hij de aanvoerders binnenroepen. Toen ze allen vergaderd waren, sprak hij hun dus toe:

'Edele ridders, dittmaal geldt het een bijzondere zaak. Het zal u reeds bekend zijn, dat een bedrieger opgetreden is, die zich voor keizer Frederik uitgeeft. De Keulenaars hebben zijn bedriegerij doorgrond en hem met schimp en hoon verjaagd. In Nuys echter (de drommel hale het nest) heeft men hem opgenomen en steun verleend. Ik ben voornemens, voor zoover dit in mijn macht staat, aan deze bedriegerij een einde te maken, en alzoo onzen edelen koning en ons vaderland een dienst te bewijzen. Daarom heb ik u laten ontbieden, ten einde met mij tegen Nuys op te trekken en van die goddelooze stad te eischen, dat zij den bedrieger uitlevere. Doet zij dit niet vrijwillig, dan moeten we haar met geweld tot uitlevering dwingen.'

'Daarvoor is ons aantal te klein,' riep een der aanwezigen, 'dan had men alle strijdbare mannen moeten oproepen; nu hebben we nauwelijks de helft.'

'Wie zegt daar dat ons aantal te klein is?' antwoordde de aartsbisschop. 'De poorters zijn veel te laf, dan dat zij ons zouden durven wederstaan.'

'Met uw verlof, hoogerwaard heer,' zei deridder van Greifenstein, 'Nuys is een weerbare stad. Ook ik vrees, dat wij tegen haar niets zullen uitrichten.'

'Als ge bang zijt,' zoo boonde de bisschop, 'gaat dan naar huis en zendt mij uwe vrouwen. Laat hen uw harnas dragen, dan heb ik betere raadsliden.'

'Een toornige blik fonkelde in de ogen der ridders bij deze belediging.

'Als wij bang waren,' riep ridder Linde uit, 'dan zouden we hier niet gekomen zijn. Gij moet niet meenen, hoogerwaard heer, dat ge uw kaalgeschoren monniken voor hebt. Daar ge 't echter in onze keuze gesteld hebt te vertrekken en onze vrouwen te zenden, zal ik mij verwijderen en in mijn plaats mijn koedeerms sturen.'

Dit zeggende, vertrok de ridder, een jong, driftig man. In 't cerst was de bisschop sprakeloos van toorn.

'En dat tot mij!' riep hij eindelijk uit, 'en dat tot mij! Ik gebied u, dat gij den booswicht grijpt en voor mij voert, opdat ik hem oordeele.'

'Dat doen we niet!' riepen alle ridders, als uit één mond.

Op dit oogenblik hoorde men buiten paardgetrappel. Ridder Linde vertrok reeds met zijn mannen, ongeveer dertig in getal.

'Als uwe genade meent, ons als knechten te kunnen behandelen,' sprak nu ridder van Ecken, een zwaar, breedgeschouderd man, terwijl hij langzaam uit de ridderskring trad, en zich dicht voor den aartsbisschop plaatste, 'dan vergist gij u. Wij zijn ridders, en bij mijn zwaard, elke smaadt, dien men ons aandoeft, zullen wij wreken. Wij weten, dat wij u trouw verschuldigd zijn, en daarom hebben wij ook met onze mannen aan uw oproeping gevolg gegeven, en keuren wij het af, dat ridder Linde u verlaat. Maar ik zweer u, dat wij, zoo ge niet een anderen toon tegen ons aanslaat, u allen zullen verliezen. Dan kunt gij, hoogerwaard heer, bisschop, met uw monniken en priesters Nuys belegeren en met misdoek en wiroekelwast de murr der stad omverwerpen.'

Met deze woorden draaide hij den aartsbisschop den rug toe, en trad weder in de rij der overige ridders. Deze lieten duidelijk hooren, dat ze met zijn woorden instemden. Eenigen schudde zelfs den wakkeren spreker, die bij allen in hoog aanzien stond, krachtig de hand en spraken: 'Dit hebt ge flink gedaan.'

HOOGWERK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Maasvluis B. P. C. Koster te Velp. — Stedum, D. Steenluis te Bijsa en Boterben. — Tiel en Biezeling, N. H. Koters te Wanswert (cl. Dokkum). — Rinsumageest e. a., D. Bakker te Broek op Langendijk.

AANGENOMEN: Werkendam A. A. Brink te Almkerk B. — Wirdum, T. Sap, cand. — Montfoort en Linschoten, E. Troost, cand. bij de V. U. — Koldeveen, E. T. K. Steller, cand.

BEDANKT: Raard e. a., E. Troost, cand. aan de V. U. — Ter-Neuzen, W. H. Oosten te Middelburg B. — Hazerswoude e. a., H. Bouman te Berlikum.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Hedel, C. Bouthoorn te Groet-Ammeren. — Colijnsplaat (Zee), G. van der Grinten te Leusden. — Meedhuizen en Gieterveen, C. Samplonius, cand. — Asch (gem. Buren), P. de Haas te Hoek (bij Terneuzen). — Heerjansland, A. Burger, cand. — Burgwerd, W. Magendans te Echten. — 's-Heerenberg (toez.), L. Visser, cand. te Nijmegen. — Pernis (toez.), J. R. Callenbach te Verseke. — Euter, A. Burger, cand.

AANGENOMEN: Vriezeven, J. Boer Knottnerus te Khoon en Pentrecht. — Vlagtwedde, D. Hofstede, cand.

BEDANKT: Giesen en Kijwijk, J. Beijer te Eemnes-Binnen. — Heveske, T. T. Heringa te Oostwold. — Koedijk, H. Bax te Middelde en Avwijk. — Midwilde e. a., J. Jeursema, cand. — Hoogwoud, G. W. Melchers te Zuid-Scharwoude. — Wilhelmadorp en Zwaag, W. Groeneweg, cand. — Smilde, D. Gerretsen, cand.

BEROEPEN: Maasvluis B. P. C. Koster te Velp. — Stedum, D. Steenluis te Bijsa en Boterben. — Tiel en Biezeling, N. H. Koters te Wanswert (cl. Dokkum). — Rinsumageest e. a., D. Bakker te Broek op Langendijk.

AANGENOMEN: Werkendam A. A. Brink te Almkerk B. — Wirdum, T. Sap, cand. — Montfoort en Linschoten, E. Troost, cand. bij de V. U. — Koldeveen, E. T. K. Steller, cand.

BEDANKT: Raard e. a., E. Troost, cand. aan de V. U. — Ter-Neuzen, W. H. Oosten te Middelburg B. — Hazerswoude e. a., H. Bouman te Berlikum.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

1) Ook in onze geschiedenis wel bekend.

Advertentien.

De Heere verblidde ons heden met de geboorte van eenen **ZOON.**

P. N. HÖWELER.
J. HÖWELER—VAN BEEK.
Amsterdam, 14 Oct. 1896.

Heden ontiep in haren Heere en Heiland, na een hevige ziekte van slechts enkele dagen, ten huize van Ds. VAN DUKEN, te Aalten, mijne geliefde Echtgenoot, AAGJE KAARS C^d.

in den ouderdom van ruim 46 jaar.
J. APPEL C^d.
Eiland Marken, 10 October 1896.

Tot diepe droefheid van mij, mijne kinderen en behuudkinderen, overleed heden na een langdurig, doch geduldig lijden, plotseling, onze innig geliefde Echtgenoot en Vader,

JAN VAN HEUKELOM,
in den ouderdom van 63 jaren.

Allen, die hem gekend hebben, kunnen beseffen, hoe zwaar ons dit verlies valt, schoon wij niet treuren als degenen, die geen hope hebben.

Wed. J. VAN HEUKELOM—REINDERS.
Renkum, 7 Oct. 1896.

In den ouderdom van 63 jaren ontviel ons heden plotseling, na een langdurig en geduldig lijden, onze geliefde Broeder

JAN VAN HEUKELOM.

De Reformatie der Kerken had van den beginne zijn hart. Als Ouderling was zijn handel en wandel in de gemeente eene beeldenis van het Gereformeerde beginsel, dat hij liefhad, Kerkeraad en gemeente verliezen in hem een waardigen broeder.

Verstootte de Heere zijn dierpdeedige weduwe en geliefde kinderen.

Namens den hereraad der Geref. kerk van Renkum en Doorwerth,
Ds. A. DE Vlieg, Praesid.
A. KROON AZN., Scriba.
Renkum, 7 Oct. 1896.

De Heeren Mevrouw VAN SCHELVEN—DE JONGE, betuigen hunnen dank voor al de bewijzen van belangstelling in de laatste weken door hen ontvangen.

Amsterdam, 15 October 1896.

L. G. WEISZ & Co.

Commissarissen in Effecten,
Prinsengracht bij de Prinsenstraat,
No. 157,
AMSTERDAM.

Vrije Universiteit.

In dank ontvingen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:
Door den heer G. W. Nederbragt te Velp f. 293.75; door den heer P. Veenhuizen te Smilde f. 16; door den heer J. van Bosheide te Voorst f. 25.50; door den heer W. Wolzak Gz. te Alkmaar f. 32; door het lokaal comité te Amsterdam, iste storting f. 6.50; door den heer A. G. van Deth te Brussel f. 1.85; door den heer K. Bakker te Heer Hugoward f. 23; door den heer Johs. de Jongh te Haarlem iste storting f. 100; door J. van Wolfwinkel te Schiedam f. 14.20; (1895) van den heer v. H. f. 2.50; van M. te U. f. 2.35; door den heer P. Adriaanse te Helder f. 25.

Aan Collecten: (voor de Theol. Fac.)
Van de Geref. Kerk te Heeg f. 19.12; van idem te Axel A. f. 9.17 en Axel B. f. 11.06 (halve coll.); van idem te Bergenheim f. 3.12; van idem te De Krim f. 5.63; van idem te Lutten f. 6.92; van idem te Alkmaar f. 29.97; van idem te Zuidland f. 6.70.

Aan Schenkingen:
Door Ds. P. J. W. Klarhamer te Utrecht van K. f. 1; van N. N. f. 5; van A. N. E. f. 3; samen f. 9; door den heer W. H. Massink te Doorn, van J. S. f. 5; van D. v. G. f. 1.

Voor de Medische Faculteit:
Door Ds. P. J. W. Klarhamer te Utrecht van A. N. E. f. 2; door W. H. Massink te Doorn van Mej. M. f. 2.60.

</